**Naisjärjestöjen Keskusliitto – Kvinnoorganisationernas Centralförbund ry**

**Lausunto eduskunnan kunta- ja terveysjaostolle: HE 146/2020 vp**
**Hallituksen esitys eduskunnalle talousarvioksi vuodelle 2021**

Naisjärjestöjen Keskusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua talousarvioesityksestä vuodelle 2021. Keskusliitto keskittyy lausunnossaan pyydetyn mukaisesti käsittelemään koronakriisin sukupuolivaikutuksia sekä sukupuolitietoista budjetointia ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista.

## 1. Naisjärjestöjen resurssit ja toiminnan jatkuminen turvattava

Globaalien asenteiden kiristyessä on varmistettava, ettei Suomessa ajauduta konservatiiviseen naisjärjestöjen toiminnan lakkauttamiseen (vertaa esim. Unkari, Puola, Venäjä, Yhdysvallat). Naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseen tähtäävä kansalaisjärjestötoiminta Suomessa on turvattava.

Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa, että **naisjärjestöjen valtionavustus on ollut hyvin matala verrattuna muihin kansalaistoiminnan kansallisiin kattojärjestöihin**. Vertailukohtina resursseissa ja palkkatasossa voidaan pitää muita kansalaistoiminnan kattojärjestöjä mm. sosiaalialalla, nuorisotyössä ja urheilussa. Valtionavustus perustuu lakiin eräiden naisjärjestöjen valtionavusta (663/2007).

Hallituksen esitys eräiden naisjärjestöjen valtionavuksi (Naisjärjestöjen Keskusliitto (NJKL) – Kvinnoorganisationernas Centralförbund ry, Monika-Naiset liitto ry ja Naisjärjestöt Yhteistyössä — Kvinnoorganisationer i Samarbete (NYTKIS) ry) **268 000 euroa vuodelle 2021 on alle kolmanneksen vuoden 2020 tasosta (918 000 euroa).**

**Naisjärjestöillä on keskeinen rooli kesäkuussa julkistetun hallituksen tasa-arvo-ohjelman tärkeiden toimien eteenpäin viemisessä.** Se, että eduskunta on monena vuonna korjannut naisjärjestöjen rahoitusta, on osoitus naisjärjestöjen työn jatkuvuuden merkityksestä. **Jos talousarvion esitys toteutuu, naisjärjestötoiminta Suomessa ajetaan alas.**

**Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää välttämättömänä, että naisjärjestöjen valtionapuun tehdään vuonna 2021 pysyvä tasokorotus, jolloin naisjärjestöjen toiminnan pitkäjänteinen suunnittelu, kehittäminen ja vaikuttavuus sekä pysyvien työsuhteiden perustaminen mahdollistuu.** Valtionavun vuotuinen vaihtelu aiheuttaa jatkuvaa työskentelyn epävarmuutta ja estää edes keskipitkän aikavälin suunnitelmallisen työskentelyn.

Valtion talousarvioleikkaukset ovat kohdistuneet useana peräkkäisenä vuonna naisjärjestöihin. Rahoituksen epävarmuus ja alhainen taso vaikuttavat haitallisesti toiminnan suunnitteluun ja laajuuteen. Vaikka naisjärjestöissä tehdään laajaa vapaaehtoistyötä ja on totuttu toimimaan pienillä budjeteilla, resurssien vähäisyys vaikuttaa merkittävästi tasa-arvo työn laajuuteen ja prosesseihin. Resurssien vähyyden vuoksi ei ole mahdollista toimia toivotulla tasolla esimerkiksi vaikuttamis- ja viestintätyössä kansallisesti ja kansainvälisesti. Tasa-arvoalalla joudutaan toimimaan minimiresursseilla, vähäisellä työvoimalla ja matalalla palkkatasolla suuren työtaakan alla.

**Naisjärjestöjen Keskusliitto juhlii laajan vaikuttamistyön merkeissä 110-vuotista taivaltaan vuonna 2021.**

**Naisjärjestöjen työ tukee hallituksen ja ministeriöiden tasa-arvotavoitteiden saavuttamista. Etenkin koronakriisin aiheuttaman tasa-arvon takapakin syventymisen aikana on välttämätöntä, että naisjärjestöjen resurssit turvataan.**

Vuonna 1911 perustettu **Naisjärjestöjen Keskusliitto (NJKL) – Kvinnoorganisationernas Centralförbund (KOC)** on sukupuolten tasa-arvoa, naisten oikeuksia ja tyttöjen ja naisten ihmisoikeuksia edistävien naisjärjestöjen kattojärjestö ja yhteistyöfoorumi. Kattojärjestönä liitto edustaa laaja-alaisesti sukupuolen tasa-arvon puolesta toimivia kansalaisjärjestöjä. Keskusliitto yhdistää eri alojen toimijoita tavoitteelliseen työhön tasa-arvoisemman yhteiskunnan aikaansaamiseksi ja on kansallisesti ja kansainvälisesti aktiivinen toimija. Naisjärjestöjen Keskusliittoon kuuluu 66 jäsenjärjestöä, joissa on yhteensä yli 400 000 jäsentä. Liitto on moniäänisesti yhteistyössä toimiva, rohkeasti kantaa ottava ja puoluepoliittisesti sitoutumaton.

Naisjärjestöjen Keskusliiton ja tasa-arvoasiain neuvottelukunnan yhteinen Tasa-arvoteoilla vaikuttavuutta -hanke edistää naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. Tasa-arvoteoilla vaikuttavuutta -hanke on luonut uudenlaisen verkoston ja innovoinut tapoja tehdä yhteistyötä tasa-arvon edistämiseksi. Tasa-arvoteoilla on konkreettisia tuloksia. Hanke on kannustanut satoihin tasa-arvotekoihin. Tasa-arvoteoilla vaikuttavuutta -hanke on ollut mukana myös monissa tasa-arvoprosesseissa, kuten perustamassa kunnanjohtajien naisverkostoa ja edistämässä keskustelua tasa-arvosta mediassa. Tehdyt tasa-arvoteot toimivat kannustavina esimerkkeinä ja hyvinä käytänteinä muille toimijoille. Teot ovat vahvistaneet ajatusta tasa-arvosta suomalaisena perusarvona, jota voidaan ja halutaan edistää.

**Monika-Naiset liitto ry** on maahanmuuttajanaisjärjestöjen ja monikulttuurista naistyötä tekevien järjestöjen kattojärjestö, joka on perustettu vuonna 1998. Liitolla on 15 jäsenjärjestöä, jotka edustavat eri puolilta maailmaa Suomeen muuttaneita naisia. Liitto toimii asiantuntijana ja tekee työtä maahanmuuttajanaisten tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen aseman parantamiseksi. Se on ainoa toimija Suomessa, joka tarjoaa naiserityisiä palveluja väkivaltaa kokeneille ja kotoutumisen tukea tarvitseville naisille. Näitä palveluja tarjotaan valtakunnallisesti n. 20 eri kielellä Kriisikeskus Monikassa, Turvakoti Monassa ja Kotoutumiskeskus Monikassa.

**Naisjärjestöt Yhteistyössä — Kvinnoorganisationer i Samarbete (NYTKIS) ry** on kattojärjestö, johon kuuluvat eduskuntapuolueiden naisjärjestöt sekä Naisasialiitto Unioni, Naisjärjestöjen Keskusliitto ja Sukupuolentutkimuksen seura. NYTKISin puoluerajat ylittävä yhteistyö on kansainvälisestikin uniikki malli. NYTKISin tarkoituksena on tasa-arvon ja tasa-arvopolitiikan edistäminen sekä naisten poliittisen aseman parantaminen ja naisten vaikutusvallan lisääminen yhteiskunnassa ja päätöksenteossa. Yhdistys edistää naisten ihmisoikeuksia ja seuraa alan kansainvälisten sopimusten toimeenpanoa Suomessa. Yhdistys toimii jäsenjärjestöjensä yhteistyöelimenä kansallisissa ja kansainvälisissä asioissa. NYTKIS ry saa toimintaansa valtionapua opetus- ja kulttuuriministeriöltä. NYTKISillä on 17 alueellista toimikuntaa ulottuen Espoosta Kemiin ja Tornioon. NYTKIS edustaa Suomea suuressa eurooppalaisessa kattojärjestössä European Women’s Lobbyssä.

## 2. Koronakriisi syventänyt tasa-arvon takapakkia

**Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa, että hallitus on sitoutunut hallitusohjelmassa** sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen talousarvioprosessissa. Myös valtiovarainministeriön budjetinlaadintamääräykset edellyttävät sukupuolivaikutusten arviointia ministeriöiden talousarvioehdotuksissa.

**Talousarvio voi toimia tienä ulos koronakriisistä vain, jos sillä edistetään sukupuolten tasa-arvoa.** Hallituksen tavoite kehittää hyvinvointivaltiota sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävällä tavalla toteutuu kestävästi vain, jos koronakriisin syventämä sukupuolten tasa-arvon takapakki pysäytetään.

Valtiontalouteen liittyvät päätökset vaikuttavat eri ihmisryhmiin eri tavoin, minkä vuoksi budjetin laatimisessa on huomioitava sukupuolinäkökulma. Sukupuolitietoista budjetointia tarvitaan tällä hetkellä enemmän kuin koskaan. Koronapandemian sukupuolivaikutukset ovat valtavat. Kriisitilanteissa sukupuolten tasa-arvoa uhataan, joten toimet ja resurssit tasa-arvon edistämiseksi ovat nyt ensiarvoisen tärkeitä. Naisjärjestöjen Keskusliitto kiinnittää huomiota siihen, että **talousarvioesityksessä sukupuolten tasa-arvon edistäminen jää monin paikoin ohueksi ja irralliseksi.**

**Sukupuolten tasa-arvoa ei saa unohtaa koronakriisissä.** Sukupuolten tasa-arvon saralla tehtyjä saavutuksia ja tasa-arvon edistämistä koetellaan erilaisissa kriiseissä. Kriisien sukupuolivaikutukset on analysoitava, jotta korjaavissa toimenpiteissä ei päädytä heikentämään tasa-arvoa entisestään. Sukupuolten tasa-arvoa edistäviin toimiin on varattava rahoitusta. Sukupuolten tasa-arvo ei saa jäädä aina niin sanottujen isompien ja tärkeämpien ongelmien varjoon. Myös mm. Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan raportoija on painottanut, että **pandemia vaikuttaa miehiin ja naisiin eri tavalla** ja että **tasa-arvoa ja ihmisoikeuksien turvaamista ei saa unohtaa koronakriisissä**[1].

### Naisiin kohdistuva väkivalta

**Naisjärjestöjen Keskusliitto on huolissaan naisiin kohdistuneen väkivallan lisääntymisestä koronakriisin aikana.** Naisiin kohdistuva väkivalta on yksi suurimmista ihmisoikeusongelmista Suomessa. Jo ennen pandemiaa Suomi nousi eurooppalaisessa vertailussa yhdeksi väkivaltaisimmista maista naisille[1]. **On varauduttava palvelutarpeen nousuun pidemmälläkin aikavälillä, sillä koronaepidemia saattaa lisätä tarvetta myös epidemian hiivuttua.**

Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa, että **Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (Istanbulin sopimus) tulee toimeenpanna täysimääräisesti riittävillä resursseilla**. Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa valvova asiantuntijatyöryhmä GREVIO on Suomea koskevassa ensimmäisessä arviointiraportissaan painottanut Suomea varmistamaan asianmukaiset resurssit ja budjetoimaan laaja-alaisesti naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn.

[1] FRA 2014: Violence against Women: EU-wide survey

**Istanbulin sopimuksen osapuolten komitean julistus[2] kehottaa valtioita arvioimaan koronapandemian seuraukset naisiin kohdistuvalle väkivallalle, kun palveluja resursoidaan.** Koronakriisi on asettanut erityisesti tytöt ja naiset aiempaa alttiimmaksi lähisuhdeväkivallalle, seksuaaliselle väkivallalle ja ns. kunniaan liittyvälle väkivallalle. Etenkin valmiiksi haavoittuvassa asemassa oleville ja moniperusteisesta syrjinnästä kärsiville tytöille ja naisille riski on muita korkeampi. Esimerkiksi vammaiset naiset, iäkkäät naiset, turvapaikanhakijanaiset ja maahan muuttaneet naiset ovat muita korkeammassa riskissä joutua väkivallan uhreiksi.

**Tutkimusten perusteella vammaisilla naisilla on vielä suurempi todennäköisyys joutua väkivallan kohteeksi.** Väkivallan tekijöinä ovat usein henkilöt, joista vammaiset naiset ovat riippuvaisia (esim. avustavissa tehtävissä toimivat sekä läheiset). **Koronakriisi on vähentänyt vammaisten naisten mahdollisuutta poistua kodeistaan, joten kohdattu väkivalta on vaarassa jäädä entistä näkymättömämmäksi.** Avun hakeminen ja väkivaltaa kohdanneiden palveluita on kehitettävä saavutettavammiksi ja esteettömämmiksi.

Istanbulin sopimuksen osapuolten komitea korostaa **koordinoitujen ja kokonaisvaltaisten toimenpiteiden tärkeyttä. Toimenpiteiden tulee perustua ihmisoikeuksien kunnioittamiseen.** Julistuksen mukaan Istanbulin sopimuksen implementoinnin tulee olla aiempaa kunnianhimoisempaa koronakriisin aikana, jotta väkivallan lisääntymiseen voidaan puuttua. Huolellisuusperiaatteen (due diligence) mukaisesti valtion tulee ehkäistä väkivaltaa, tutkia väkivaltarikokset ja rankaista väkivallan tekijöitä Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisesti.

Naisjärjestöjen Keskusliitto painottaa, että **Suomen tulee Istanbulin sopimuksen 8 ja 9 artiklojen velvoitteiden mukaisesti lisätä palvelujen, mukaan lukien kansalaisjärjestöjen, resursseja tilanteessa, jossa koronapandemia on lisännyt naisiin kohdistuvaa väkivaltaa**. Rahoitusta palveluille tarvitaan, sillä naisiin kohdistuvan väkivallan torjumisessa ennaltaehkäisevä työ ja väkivaltaa kokeneiden jälkihuolto on ensiarvoisen tärkeässä asemassa. Palvelut eivät toimi ilman riittävää rahoitusta. Talousarvioesityksessä on myös huomioitava STEAn avustusten pieneneminen ja kohdennettava rahaa naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista työtä tekeville järjestöille. Naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista työtä tekevien järjestöjen rahoitus on jo valmiiksi kestämättömällä pohjalla ja palvelut ovat jatkuvasti aliresursoituja. Erityisesti koronakriisin aiheuttamassa tilanteessa resursseja tulee suunnata järjestöjen tuottamille avopalveluille, auttaville puhelimille ja muille matalan kynnyksen palveluille selvästi nykyistä enemmän.

**Naisjärjestöjen Keskusliitto vaatii, että talousarviossa kaksinkertaistetaan turvakotien rahoitus.** Suomi ei edelleenkään täytä Euroopan neuvoston suositusta turvakotipaikkojen määrästä. Talousarvioesityksessä on varmistettava tarvittavat resurssit ja pitkäjänteinen rahoitus naisiin kohdistuvan väkivallan estämiseksi ja väkivaltaa kokeneiden auttamiseksi. Nyt talousarvioesityksen mukaan turvakotien rahoitus nousisi 21,55 miljoonasta eurosta 23,55 miljoonaan euroon, mikä ei ole riittävä korotus.

[2] https://rm.coe.int/declaration-committee-of-the-parties-to-ic-covid-/16809e33c6

Nykyiset rakenteet eivät riitä tukemaan tehokkaita väkivallan vastaisia toimia. Turvakotipaikkojen ja SERI-tukikeskusten lisäämisen lisäksi Suomeen tarvitaan enemmän matalan kynnyksen palvelupisteitä, vertaisryhmiä niin verkkoon kuin kattavasti eri paikkakunnille, kriisipalveluja, ennaltaehkäiseviä palveluja, jalkautuvia palveluja ja selviytymisvaihetta tukevia palveluja.

Koronakriisin aikana erityisesti chattien ja muiden sähköisten tukipalveluiden käyttö on lisääntynyt voimakkaasti. Väkivallan seuraukset tulevat jatkumaan pitkään senkin jälkeen, kun pandemia on hiipunut, ja todelliset vaikutukset tulevat näkymään vasta vuosien kuluessa. Hallituksen on varmistettava riittävät toimintaresurssit väkivaltaa kokeneiden naisten tukipalveluille ja muille naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaa toteuttaville tahoille.

Istanbulin sopimuksen nojalla valtion tulee varmistaa, että uhrien saatavilla on psykologista neuvontaa, tukea asumisjärjestelyihin, oikeudellista apua, terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluja sekä taloudellista tukea (20 artikla). Yleisten palvelujen lisäksi on järjestettävä naiserityisiä palveluja (22 artikla). Näiden velvoitteiden toteuttamisessa kunnat ja kansalaisjärjestöt ovat tällä hetkellä avainasemassa. Siksi valtion on varmistettava näiden tahojen resurssit järjestää tarvittava määrä palveluja. Valtion tulee huolehtia, että riskiryhmät saavat tietoa väkivallasta ja palveluista sekä kohonneesta väkivallan riskistä koronakriisin aikana (artiklat 12 ja 13) Tietoa tulee olla saatavilla useilla eri kielillä. Artiklan 15 mukaisesti viranomaisia ja mm. terveydenhuollon työntekijöitä tulee kouluttaa pandemian vaikutuksista sukupuolten tasa-arvoon ja koronatoimien aiheuttamasta väkivallan lisääntymisestä.

Naisjärjestöjen Keskusliitto on huolissaan siitä, että **naisiin kohdistuvan väkivallan erityisten riskiryhmien asema suhteessa väkivaltatyön palveluihin on erittäin heikko koko maassa.** Erityisesti vammaiset naiset, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt, päihteiden aktiivikäyttäjät, asunnottomat naiset, paperittomat naiset, turvapaikanhakijanaiset sekä maahan muuttaneet ja heikosti suomea puhuvat naiset jäävät herkästi palvelujen ulkopuolelle. Myös ikääntyneille naisille sekä tytöille ja nuorille naisille tarvitaan erikoistuneita palveluja. Kolmas sektori on erittäin tärkeässä asemassa palveluiden tuottamisessa erityisille riskiryhmille.

Naisjärjestöjen Keskusliitto haluaa vielä muistuttaa, että työn alla oleva **seksuaalirikoslainsäädännön uudistus tulee tehdä siten, että raiskaus perustuu ja rakentuu suoraan vapaaehtoisuuden puutteelle**. Naisjärjestöjen Keskusliitto katsoo, ettei ehdotetulla uudistuksella tosiasiassa muuteta nykyistä oikeustilaa paremmaksi vaan heikennetään etenkin tyttöjen asemaa rikoksen uhreina. Vastoin Istanbulin sopimuksen edellytyksiä myös vammaiset naiset asetetaan muita heikompaan asemaan.[3]

### Työelämän segregaatio ja hoiva

Suomessa työmarkkinat ovat vahvasti jakautuneet niin sanottuihin miesten ja naisten aloihin. **Työelämän segregaatio on yksi keskeisistä esteistä tasa-arvon saavuttamisessa.** Lokakuussa 2020 julkaistussa Euroopan tasa-arvoinstituutin EIGEn vertailussa Suomi oli yksi huonoimmin sijoittuneista valtioista työmarkkinoiden segregaatiossa. Peruskoulussa tehdyt oppiainevalinnat ja sen aikana muodostunut osaaminen ja kiinnostus eri oppiaineisiin vaikuttavat

[3] NJKL:n lausunto seksuaalirikoslainsäädäntöuudistuksen työryhmämietinnöstä: https://naisjarjestot.fi/naisjarjestojen-keskusliiton-lausunto-koskien-oikeusministerion-tyoryhman-esitysta-rikoslain-seksuaalirikossaannosten-kokonaisuudistukseksi/

peruskoulun jälkeisiin koulutus- ja työelämävalintoihin vahvistaen koulutuksen ja työmarkkinoiden sukupuolenmukaista segregaatiota.

Segregaatio jäykistää työmarkkinoita ja vaikuttaa taloudellisen vallan jakautumiseen. Segregaation purkaminen vaikuttaa kysytyn ja tarjolla olevan työvoiman parempaan kohtaamiseen, erityisesti naisten saatavuuteen ylimpiin johtotehtäviin ja myös ammatteihin, joissa on suuri osaamisvaje[4].

Työelämän segregaation ja epätasa-arvon vuoksi koronakriisin vaikutukset eri sukupuoliin ovat erilaiset. Naisia työskentelee paljon matalapalkka-aloilla ja naisten työsuhteet ovat miehiä useammin määrä- ja osa-aikaisia. **Naisjärjestöjen Keskusliiton mielestä on välttämätöntä, että elvytystoimia suunnataan myös naisvaltaisille aloille**.

**Koronakriisi on iskenyt pahimmin palvelualoihin**, jotka työllistävät yksinyrittäviä naisia. Naisilla oli korkeampi kynnys ryhtyä yrittäjiksi jo ennen koronaa, ja kriisi on uhannut hyvinvoiviakin yrityksiä. Naisjärjestöjen Keskusliitto vaatii, että **naisten asema yrittäjinä tulee turvata**.

Suomessa naisten ja miesten välinen palkkaero on verrattain suuri ja on kasvanut entisestään[1]. Naisten keskipalkka on noin 83 prosenttia miesten keskipalkasta. Tämä vaikuttaa olennaisesti naisten ansiosidonnaisten sosiaaliturvaetuuksien tasoon. **Palkkaepätasa-arvo heijastuu ansiosidonnaisiin etuuksiin, minkä vuoksi naisten köyhyys koronaepidemian aikana kasvaa entisestään. Koronaepidemian aikana on erityisen tärkeää, että talousarvioesityksessä huomioidaan naisten talous.** Lomautukset iskivät etenkin palvelualoille, mutta samalla myös naisten tekemä palkaton työ lisääntyi, millä voi olla vaikutuksia naisten työmarkkina-asemaan.

Sosiaali- ja terveydenhoitoalalla työskentelevistä 87 prosenttia on naisia. Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa, että sairaanhoitajat, varhaiskasvatuksen ammattilaiset, opettajat ja muut naisvaltaisten alojen osaajat tarvitsevat kunnioitusta myös kriisien ulkopuolella. **Kestävien työolosuhteiden varmistaminen hoitoaloilla on parasta valmistautumista muihin mahdollisiin yhteiskunnallisiin mullistuksiin.**

**Sosiaali- ja terveysalan työntekijöiden oikeuksia rajoitettiin poikkeusolojen aikana valmiuslain käyttöönottoasetuksessa.** Koronaosastojen hoitajiin on kohdistunut suurta kuormitusta eikä heille ole maksettu ylimääräisiä korvauksia. Työnantajat käyttivät valmiuslain antamia valtuuksia (vuosilomien rajoittaminen, irtisanomisajan pidentäminen, ylitöihin määrääminen) tilanteissa, joissa ei ollut kyse koronakriisin aiheuttamasta työntekijävajeesta vaan pitkäaikaisesta työntekijävajeesta. Työntekijöillä ei ollut lain nojalla mahdollisuuksia varmistua työnantajan toimien lainmukaisuudesta eikä heidän käytössään ollut minkäänlaisia oikeusturvakeinoja.

Naisjärjestöjen Keskusliitto katsoo, että hoivan merkitys koronakriisistä ulospääsyyn tulee näkyä myös talousarviossa. **Hoiva tulee nähdä osana koronakriisin ratkaisua eikä vain kulueränä.** Naiset ovat ottaneet suuren vastuun sekä epävirallisesta että virallisesta hoivatyöstä.

[4] https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161221/R_56_18_STM_Samapalkkaisuus_kokonaisarviointi-WEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tehyn kyselytutkimuksen mukaan jopa lähes 90 prosenttia sairaanhoitajista ja muista sote-alan työntekijöistä harkitsee alan vaihtoa[5]. Jos hoitajien työoloja ei paranneta ja heitä ei nosteta palkkakuopasta, valmiudet kriisitilanteissa heikkenevät.

## 3. Sukupuolivaikutusten arviointi ja sukupuolitietoinen budjetointi

Naisjärjestöjen Keskusliitto on huolissaan siitä, että **talousarvioesityksestä ei käy ilmi koronakriisin sukupuolivaikutuksia, vaikka koronapandemia on vähintäänkin vuosikymmenen vakavin uhka sukupuolten tasa-arvolle ja sen edistämiselle**. Talousarvioesitykseen sisältyvien elvytystoimien sukupuolivaikutukset tulee analysoida ja tunnistaa.

Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa, että **sukupuolivaikutusten arvioinnin on oltava osa tehtyä politiikkaa myös poikkeusaikoina**. Sukupuolivaikutusten arvioinnilla voidaan välttää mahdolliset syrjivät vaikutukset ja edistää sukupuolten tasa-arvoa. Naisjärjestöjen Keskusliitto painottaa, että **sukupuolinäkökulma on valtavirtaistettava talousarvioesitykseen** tasa-arvolain edellytysten mukaisesti.

Sanna Marinin hallitus on hallitusohjelmassa sitoutunut sukupuolten tasa-arvon edistämiseen talousarvioprosessissa ja keskeisissä uudistuksissa. **Sukupuolitietoisen budjetoinnin tavoitteena on muuttaa julkisten menojen ja tulojen kohdentumista tavalla, joka edistää sukupuolten tasa-arvoa.** Euroopan neuvoston määritelmän mukaan sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen budjettiprosessiin sisältää budjettien sukupuolinäkökulmaisen arvioinnin, sukupuolinäkökulman integroimisen budjettiprosessin kaikkiin vaiheisiin ja menojen ja tulojen uudelleenjärjestämisen tasa-arvon edistämiseksi.[6]

**Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa, että Suomen valtio on sitoutunut sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen kaikessa päätöksenteossaan**. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista edellyttävät vuonna 1995 hyväksytty Pekingin toimintaohjelma, EU:n perustamissopimukset Amsterdamin sopimuksesta 1997 lähtien ja tasa-arvolaki. Viranomaisten tulee tasa-arvolain mukaisesti edistää sukupuolten tasa-arvoa kaikessa toiminnassaan tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä poistaa olosuhteita, jotka estävät tasa-arvon toteutumista. Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa myös, että **sukupuolivaikutusten arviointi eli suvaus tulee olla nykyistä keskeisemmässä asemassa lainsäädäntötyössä.** Sukupuolinäkökulma tulee valtavirtaistaa budjettiprosessiin tehokkaasti jo senkin takia, että se osaltaan helpottaa sukupuolivaikutusten arviointia tulevassa lainsäädäntötyössä.

Naisjärjestöjen Keskusliitto katsoo, että sukupuolivaikutusten arvioinnin tulee perustua tietoon ja syvälliseen analyysiin. **Sukupuolivaikutusten arvioinnin tulee olla kattavaa ja syvällistä myös tilanteissa, joissa vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon ovat vain epäsuoria tai välillisiä**. Sukupuolivaikutusten arvioinnin tulee olla osa hallinnonalojen normaalia toimintaa, joten eri hallinnonalojen virkahenkilöiden osaamista tulee kehittää. Kaikissa ministeriöissä ja kaikilla hallinnonaloilla tulee sitoutua sukupuolitietoisen budjetoinnin ja sukupuolivaikutusten arvioinnin edistämiseen. On hyvä suunta, että sukupuolten tasa-arvo näkyy valtion talousarvioesityksessä aiempaa enemmän.

[5] Tehyn kyselytutkimus: https://www.tehy.fi/fi/mediatiedote/tehyn-laaja-kysely-koronasta-ei-ole-korvattu-mitaan-alan-vaihto-kiinnostaa-yha-enemman

[6] Elomäki – Ylöstalo (toim.), Tasa-arvoa talousarvioon – talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi ja sukupuolitietoinen budjetointi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 58/2018.

**Naisjärjestöjen Keskusliitto vaatii, että sukupuolinäkökulma valtavirtaistetaan talousarvioesityksessä kaikkiin toimiin, määrärahoihin ja tavoitteisiin**. Nykyinen käytäntö siitä, että ministeriöt nostavat talousarvioesityksensä pääluokkaperusteluissa esiin sukupuolivaikutuksiltaan merkittävät talousarvioesitykseen liittyvät tavoitteet, määrärahat ja toimet, ei riitä. Hallituksen esityksessä vuoden 2021 talousarvioksi sukupuolten tasa-arvoon liittyvät maininnat ovat suurelta osalta hyvin yleisiä. **Naisjärjestöjen Keskusliitto peräänkuuluttaa syvempää arviointia määrärahojen sukupuolivaikutuksista.** Missään nimessä pelkkä mainita siitä, että vaikutuksia ei suurelta osin ole, ei ole riittävää. Tämä liittyy taloustieteen ja talouspolitiikan oletettuun sukupuolineutraaliuteen. Se tarkoittaa usein sukupuolisokeutta eli sitä, että päätösten oletetaan kohdistuvan kaikkiin samalla tavalla ja ettei päätösten sukupuolivaikutuksia ymmärretä tai nähdä. Päätökset vaikuttavat kuitenkin eri sukupuoliin eri tavoin johtuen muun muassa erilaisista elämäntilanteista ja tarpeista[1] ja voivat heikentää sukupuolten tasa-arvoa, ellei niiden vaikutuksia naisiin ja miehiin arvioida erikseen.

**Talousarviossa tulisi olla näkyvissä, mitä yhteyksiä määrärahoilla ja linjauksilla on sukupuolten tasa-arvoon.** Naisjärjestöjen Keskusliitto painottaa, että talousarvioesityksen tulee tarjota tietoa siitä, paljonko ne suuntaavat määrärahoja tasa-arvon edistämiseen. Ministeriöiden tulisi myös pohtia uusien toimien sukupuolivaikutuksia. Tarvitaan konkreettisia tavoitteita ja toimenpiteitä sekä resursseja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Naisjärjestöjen Keskusliitto painottaa, että tasa-arvoviranomaisille ja sukupuolten tasa-arvoa edistäville kansalaisjärjestöille sekä muille tasa-arvotoimijoille tulee varata niiden tarvitsemat resurssit.

Tasa-arvo on ottanut viime vuosina takapakkia, eikä Suomi ole muiden Pohjoismaiden tasolla. Hallitusohjelmassa on sitouduttu vahvasti naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseen. Kehitys on ollut Suomessa hitaampaa keskimäärin kuin muissa maissa.[7] Hallitusohjelmaan kirjattuja uudistuksia on toteutettava koronakriisistä huolimatta nopeasti, jotta Suomi ei jää tasa-arvokehityksessä jälkeen.

Sukupuolivaikutusten arvioinnissa **on tärkeää, että sukupuolen käsitettä ei hahmoteta kaavamaisesti, vaan otetaan huomioon risteävät erot ja moniperustainen syrjintä**. Sukupuolivaikutusten arvioinnissa tulee siis ottaa huomioon erilaisia taustamuuttujia intersektionaalisuuden huomioimiseksi.

Helsingissä 2.11.2020

**Naisjärjestöjen Keskusliitto – Kvinnoorganisationernas Centralförbund ry**

Eva Biaudet, puheenjohtaja

Terhi Heinilä, pääsihteeri

Lisätietoja: Terhi Heinilä, pääsihteeri, terhi.heinila@naisjarjestot.fi, p. 040 5305544
Maria Mailasalo, vaikuttamisen suunnittelija, maria.mailasalo@naisjarjestot.fi, p. 050 475 4256

[7] https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006704510.html